

NEZINĀMĀ LATVIJA
VĪZIJAS PAR MŪSU VĒSTURI

NORMUNDS SMAĻINSKIS

Mākslinieks *Ints Vilcāns*

ISBN 9984-800-07-5

© N. Smaļinskis, teksts un foto, 2006
© I. Vilcāns, vāks, 2006
© "Izdevniecība Avots", 2006

TAUTA, KAS AIZMIRST UN NEZINA SAVU PAGĀTNI, IR KĀ
APMARDĪJĪES GĀJPUTNS, KURŠ VAIRS NESPĒJ ATRAST CEĻU UZ DZIM-
TENI. TAS MALDĀS PADEBEŠU VALSTĪBĀ, LĪDODAMS TE UZ VIE-
NU, TE ATKAL UZ CITU PUSI, LĪDZ ZAUDĒ SPĒKU UN AGRI VAI VĒLU
KAUT KUR IET BOJĀ. JO TAM, KURAM NAV PAGĀTNES, NEVAR BŪT
NĀKOTNES.

Jau tūkstoš gadu es te stāvu un vēroju šo pasauli...

DAUDZAS PAR MUMS IEVĒROJAMI LIELĀKAS TAUTAS NEPIELŪDZAMAIS LAIKA RATS IR LĒMIS NEPĀRVARAMAI IZNĪCĪBAI UN PAZUŠANAI. ŠODIEN MĒS PAR TĀM VARAM ATRAST ZIŅAS TIK VIEN KĀ VECĀS HRONIKĀS UN VĒSTURES GRĀMATĀS. DAUDZU ŠĶĪETAMI MŪŽĪGU UN NESAGRAUJAMU IMPĒRIJU METROPOLĒS TAGAD SAIMNIEKO TIKAI TUKSNEŠA SMILTIS VAI ZAĻO NECAURĒJAMU MEŽU BIEZOKŅI, BŪDAMI TO VIENĪGIE IEMĪTNIEKI UN IZBIJUŠĀS VARENĪBAS LIECINIEKI.

BET MĒS? LAI ARĪ CIK GRŪTI LAIKI BŪTU NĀKUŠI UN GĀJUŠI, MĒS VĒL JOPROJĀM ESAM. MŪSOS MĪT VĒL PAŠU NEAPZINĀTS GARA SPĒKS, KAS IK PA BRĪDIM MUMS PAR SEVI ATGĀDINA. NO

KURIENES GAN TAS NĀK, KAS TO RADA? VARBŪT TAM JOPROJĀM SPĒKU DOD PIRMS DAUDZIEM GADU SIMTIEM MŪSU SENČU KURTIE JĀŅU UGUNSKURI PILSKALŅU VIRSOTNĒS. VARBŪT KLUSOS UN MIGLAINOS VEĻU LAIKA NOVAKAROS MŪS APCIEMO TĀ AĪ NEUZVARĒTIE UN NEPAKĻAUTIE DROSMĪGIE ZEMGAĻU KAROTĀJI, PAŠA NAMEJA VADĪTI. VARBŪT VĒL JOPROJĀM TĪREĻPURVA DVĒSEĻU PUTENĪ SAVAS KAUVJAS IZCĪNA LATVJU STRĒĻNIEKI, SAPŅODAMI PAR BRĪVU UN NEATKARĪGU, PLAUKSTOŠU LATVIJU. UN KUR TAD VĒL MŪSU GARA MILŽI – ABI KRIŠJĀŅI, VALDEMĀRS UN BARONS... VAI NO TURIENES AUG ŠĪ SPĒKA SAKNES? VARBŪT...

BET VARBŪT MŪSU GARA SPĒKS IELIKTS KUR CITUR? MŪSU TAUTASDZIESMĀS, TEIKĀS, PASAKĀS, TICĒJUMOS, IERAŽĀS, ORNAMENTOS UN VĒL NEATMINĒTOS RAKSTOS UN RAKSTU ZĪMĒS? MUMS TAGAD VAIRS NEPAZĪSTAMOS BURTOS, KURU JĒGU UN NOŽĪMI LAIKU LOKOS ESAM AIZMIRSUŠI UN PAZAUDĒJUŠI?

RŪNAS UN SENIE BALTI

Trejdeviņi nu nogāja
Akmeņam sirdi kalt.
Ar cirīti, ar kaplīti,
Ar gudro padomiņu.

Kad nu jau pirms vairākiem gadiem par rūnu rakstību senajās baltu zemēs jautāju vairākiem autoritatīviem mūsu vēsturniekiem un arheologiem, tie parasti negribīgi atgaiņājās – *nu kādi mums tur rūnu raksti! Mums taču no tiem nekā nav, tik vien kā Daugmales pilskalnā atrastais vāles fragments ar dažām rūnām! Nekā cita taču mums nav...* Ar to mūsu saruna par šo tematu parasti arī beidzās. Un tomēr tā nav, ka par to nav iespējams vismaz padiskutēt! Jā, Daugmales pilskalnā arheoloģiskajos izrakumos patiesi tika atrasts sens vāles fragments, ko klāj pavisam nedaudz rūnu. Tās vēsti par šī priekšmeta izgatavotāju, kurš, iespējams, bijis vietējais. Jo, kā izrādās, materiāls, kurā iegrieztas rūnas, ir no mūsu pašu zemes nācis. Taču bez šī atraduma vēl ir lietas, ko noteikti vērts pieminēt.

Nevar taču noliegt, ka reiz Grobiņas tuvumā labu laiku eksistējusi skandināvu apmetne, kurā tie

dzīvojuši un rosīgi tirgojušies ar vietējiem kuršiem. Par daudz senākiem savstarpējiem kontaktiem liecina senskandināvu apbedījumi *Velna laivās* Ziemeļkurzemē. Taču interesanti arheoloģijas atradumi ir arī Baltijas jūras otrā krastā. Gotlandes salā, Tingstades ezerā, atrastas kādreiz apdzīvotas ezersalas paliekas, kura esot visai līdzīga mūsu Latvijas ezersalām. Zviedri atzinuši, ka tā varētu būt bijusi sena baltu apmetne. Mūsu senie jūrasbraucēji ir labi zinājuši ceļu uz tepat netālu esošo Gotlandi. Ne velti šurp atbraukušajiem vāciešiem viņi vaicājuši - *cik tad tagad sāls un vadmala Visbijā maksājos...*

Daudzas tagad Igaunijai piederošās salas senākos laikos apdzīvojuši zviedri, arī kādreiz Latvijai piederējušo Roņu salu. To gan senāk Mangaļsalas un Kursas piekrastes zvejnieki dēvējuši citādāk – par *Rūnsalu*. Kāpēc tad tā? Kā izrādās, ne bez pamata. Igauniskais salas nosaukums Ruhnu tulkojams arī kā Rūna. Tātad Rūnsala. Tā šī sala dēvēta arī pirmskara laikā Latvijā izdotajās kartēs.

Slavenā somu eposa *Kalevala* autors Lenrūts iedvesmu savam darbam smēlies senos somu tautas rūnu rakstos, tās teiksmās un folklorā. Mūsu lasītājam īpašu interesi varētu izraisīt vecā, viedā *Veinemainena* tēls. Par Veinu somi un igauņi kādreiz saukuši Daugavu. Tātad, mūsu mēlē runājot, Veinemainens būtu vecs un vieds *Daugavietis*. No kurienes Lenrūts aizguvis šo tēlu? Vai no sena-

SATURA RĀDĪTĀJS

levada vietā	7
Sīrotāji novadā	13
Aizmirstas vai piemirstas lietas	22
Noslēpumainās zīmes klintīs	32
Ziemeļkurzemē	43
Pērķona negaiss.....	54
Nezināmais jūrakmens	66
Raksti ornamentos, mezglos un zvaigznēs	74
Rūnas un senie balti	84
Pagātnes noslēpumu ēnā	89
Ko sevī slēpj teikas?	100
Kas devis Rīgai vārdu un kad to sākuši celt?.....	111
Akmens galvas noslēpumi	119
Velna laiva Zemgalē?.....	125
Saglabāsim senču atstāto mantojumu!	132
Vēsture un... politika	141
Bīskapa hronists.....	148
Pēcvārda vietā.....	155